

Др Срђан Радловић,*
Доцент Правног факултета,
Универзитет у Приштини са привременим
седиштем у Косовској Митровици

ОРИГИНАЛНИ НАУЧНИ РАД
doi:10.5937/zrpfni1881349R

UDK: 347.516(497.11)
Раџ примљен: 21.09.2018.
Раџ прихваћен: 24.11.2018.

(НЕ)ПОТРЕБНО УВОЂЕЊЕ BREED-SPECIFIC РЕГУЛАТИВЕ**

Апстракт: *Случајеви штете која настаје као резултат деловања животиње, следствено томе и бројна питања у вези с одговорношћу за том приликом проузроковану штету, не престају да окупирају и интригирају правну мисао вековима. Ова питања, али и понуђени одговори, особито су интересатни када се поставе и анализирају у контексту деловања човековог најбољег пријатеља – пса.*

*Међу све интензивнијим активностима које се предузимају у циљу, пре свега, превенције настанка штете деловањем паса, иако би едукативне требало да имају предност, пажњу привлаче легислативне активности. У првом реду, треба се осврнути на оне активности државних органа које подразумевају имплементирање тзв. *breed-specific* и *dog-specific* регулативе. Обе врсте прописа део су, не само упоредног, већ и нашег позитивног права. Стога, у овом раду биће презентована нека размишљања о првопоменутој групи правила, а која су формирана на основу претходно урађеног самосталног теоријско-емпијског истраживања.*

Кључне речи: *breed-specific регулатива, dog-specific регулатива, проузроковање штете, објективна одговорност, превенција настанка штете.*

* srdjan.radulovic@pr.ac.rs

** Раџ је саопштен на међународној научној конференцији „Право пред изазовима савременог доба“, која је одржана 13. и 14. априла 2018. године на Правном факултету Универзитета у Нишу.

1. Увод

Антропоцентрично оријентисана концепција света која, поред осталог, промовише идеју о човековом неограниченом праву коришћења свих природних добара данас је, ако не напуштена, онда макар озбиљно доведена у питање (Kaludegović, 2009: 313). Исто важи и за и из ње изведену консеквенцијалистичку релацију човека према природи, нарочито у најрадикалнијој варијанти тог учења (Kaludegović, 2009: 313). Последњих деценија, антропоцентрична концепција устукнула је и омогућила неантропоцентрично (про)ширење савремене етике (Kaludegović, 2009: 313). Прецизније, место суверено владајуће парадигме у односу према природи у безмало свим истраживањима која се раде у оквиру друштвених наука постепено су преузеле, најпре екоцентрична, а затим и биоцентрична концепција у безбројним варијацијама које се крећу од умереног до радикалног биоцентризма.

Последице промена у односу човека према природи дају се, можда и најлакше, уочити у оквиру правне науке из разлога што се кроз правне прописе најбоље може остварити идеја, како каузалне, тако и медијалне заштите природе. Иако се поменути утицај може пратити кроз све гране права, пажњу је, ипак, најзгодније усмерити на оне гране права које су и најнепосредније упућене на заштиту општих или индивидуалних вредности (Радуловић, 2017: 121).

Тако, примера ради, у оквиру посебног дела кривичног права, с ослонцем на важећи Закон о заштити животне средине¹, мада не у потпуности с његовим одређењем објекта заштите, уведена је категорија кривичних дела која су учињена против животне средине². С друге стране, у оквиру грађанског права све више пажње привлачи особит случај одговорности за штету која је причињена животној средини, а која се може надокнадити, супротно устаљеним принципима одштетног права, чак и у одсуству приватноправног захтева (Цветић, 2014: 293–294). У оквиру грађанског права, такође, изнова добија на актуелности и дискусија о томе да ли би животињама требало признати статус субјекта у праву. Ова дискусија је у нашем праву постала нарочито интересантна након доношења Закона о добробити животиња³ као акта којим се, по неким мишљењима, успоставља

1 Закон о заштити животне средине, *Сл. гласник РС*, бр. 135/2004, 36/2009, 36/2009, 72/2009, 43/2011, одлука УС и 14/2016.

2 Чл. 260–277, Кривични законик, *Сл. гласник РС*, бр. 85/2005, 88/2005 – испр., 107/2005 – испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 и 94/2016.

3 Закон о добробити животиња, *Сл. гласник РС*, бр. 41/2009.

рудиментарни правни субјективитет животиња (Ristivojević, Bugarski, 2014: 3).

У контексту последњег, нама не делује да поменути Закон о добробити животиња успева да промени статус животиња из објекта права у правног субјекта. Таква интерпретација била би неисправна нарочито с телеолошког аспекта. И уопште, по нама, идеја о животињама као субјектима у нашем праву није одржива.

Наиме, уз све уважавање сасвим исправног резонувања оних аутора који наводе разлоге у корист идеје о животињама као субјектима права (Bentham, 1823: 144; Kaufman, 1998: 236), два су разлога због којих се ми са том идејом не слажемо. Најпре, појам правни субјективитет подразумева апстрактну могућност да се буде имаалац права, али и обавеза. Будући да нама не полази за руком да, чак ни теоретски, скуп субјективних права замислимо без икаквих пратећих обавеза, оправдано се поставља питање како ће животиње јемчити за извршење својих обавеза.

Наравно, може се приговорити, донекле и сасвим оправдано, како је овакав став управо антропоцентрично оријентисан (Kaludžerović, 2009: 315), те да је ауторова машта тек субјективни ограничавајући фактор. Стога, без уласка у сложену аргументацију због које нисмо мишљења да је такав став антропоцентричан нити ограничен, понудићемо и други аргумент. Ми искрено верујемо у то да је од формалноправног признавања субјективитета животињама далеко битније како су уређене обавезе човека према животињи (Kaufman, 1998: 237), а нарочито како су постављене обавезе оних који су на себе преузели старање о животињи. Управо такав један скуп норми у фокусу је нашег рада. Тај скуп норми означили смо као *breed-specific* регулативу.

2. *Breed-specific* регулатива – појам и принцип функционисања

Као последицу свакодневне присутности животиња у људској средини и упућености човека на њих још од најранијих времена, имамо значајан број штета коју животиње узрокују (Stanišić, 2014: 83). То се можда и најбоље види на примеру човековог „најбољег пријатеља“ – пса. Наиме, напади – најчешће, мада не и искључиво, у виду уједа паса – како власничких, тако и паса луталица, саставни су део наше свакодневице. Заправо, напади паса, део су свакодневице чак и најразвијенијих држава данашњице, иако многе од њих, у правом смислу те речи, не штеде ресурсе ради решавања овог проблема. Уколико имамо у виду штете које том приликом настају, пре свега њихову бројност, обим, али и чињеницу да је исход напада, чини

се све чешће, фаталан, не може бити спорно да су напади паса уједно и озбиљан правни проблем.

С констатацијом о озбиљности овог правног проблема, сигурни смо, сви се можемо сложити. Сигурни смо, даље, да се можемо сложити и око тога да потрага за решењем мора бити оријентисана ка превентивном, а не репресивном деловању. Најзад, верујемо да је консензус могуће постићи и око следећег – решење, када се до њега једном дође, мора бити ослоњено на сазнања науке и дубоко укоренењу идеју о добробити животиња. И, заиста, проблему са тако израженом моралном, етичком, усуђујемо се да кажемо, мада не сасвим прецизно, чак и хуманом димензијом, није ни могуће прићи на други начин.

Може, међутим, бити интересанто да се у нашој земљи – ситуација није значајно боља ни упоредноправно посматрано – занемарују претходно побројани моменти. Наиме, мере за којима се посеже, иако начелно теже превенцији, управљене су, то је нашутисак, претежно на смиривање револта јавности који је претежно формиран на основу сензационалистичких, често недовољно поткрепљених извештаја у медијима. То значи да је концепт решавања проблема несистематичан, да није у корелацији са најновијим научним сазнањима о понашању паса, што даље значи само једно – такав покушај остваривања генералне и/или специјалне превенције унапред је осуђен на неуспех.

Међу, назовимо их тако, инстант решењима којима се у последње време прибегава, „популарношћу“ се издваја увођење такозване *breed-specific* регулативе. Овај облик превенције настанка штете деловањем животиња, конкретно паса, продукт је нешто новијег доба (Delise, 2007: XI; Schiavone, 2015: 15–36). Но, иако релативно нова појава, она се тешко може означити било каквим кораком напред и стварним доприносом прогресу одштетног права. Будући да је *breed-specific* регулатива део и нашег позитивног права, указаћемо на моменте због којих ову групу прописа сматрамо за, ако не непожељну, онда у најмању руку сувишну појаву у нашем правном поретку.

Ипак, пре презентације наших размишљања о овој проблематици, будући да терминологија коју ми у раду употребљавамо – мислимо на израз *breed-specific* регулатива – није одомаћена у нашој правној теорији, осећамо потребу да исту прецизирамо. Наиме, *breed-specific* регулатива је сваки нормативни акт који квалификује пса као опасног, забрањује његово држање и узгајање или исте ограничава само на основу припадности одређеној раси, а не на основу карактера и понашања конкретног пса (Abrodo, 2010: 49), нити на основу појединачних инцидентних ситуација у

којима се конкретан пас нашао⁴. Широко је дијапазон забрана, ограничења и санкција које су нормиране кроз *breed-specific* регулативу. Оне се крећу од система такси, преко претходног лиценцирања власника и наметања обавезног повоца и/или брњице у јавности за животињу, до потпуне забране одређених врста паса с правом заплена пса, па чак и лишавања живота припадника одређене расе, опет само због припадности тој раси (Abrodo, 2010: 49).

3. *Breed-specific* регулатива као део нашег позитивног права

Постојање норми које промовишу другачији статус паса искључиво због припадности одређеној раси чини да веза човек-пас, иначе најкомплекснија и најдубља веза између различитих врста икада остварена, буде сведена на једначину: раса пса = одређени степен опасности (Delise, 2007: 171). Будући да је и лаичком поимању ствари сасвим очигледно да комбинација наследних фактора није једина детерминанта понашања ниједног живог бића на планети, па ни пса, понадаћемо се, да је *breed-specific* регулатива куриозитет појединих упоредноправних решења. Нажалост, ова врста норми, кроз активности ранијег Министарства за пољопривреду, шумарство и водопривреду, имплементирана је и у наше право кроз Правилник о начину држања паса који могу представљати опасност по околину⁵. Поменути правилник донет је 06. 09. 2010. године, а ступио је на снагу осам дана касније.

Одредбама Правилника о опасним псима предвиђено је, најпре, да се опасним псом сматра свака јединка те врсте која је расе пит бул теријер или мешанац те расе, која не потиче из контролисаног узгоја⁶. Затим, опасним псима сматрају се јединке расе бул теријер, стафорд теријер, амерички стафорд теријер и мини бул теријер, као и мешанци тих раса⁷. Правилник, то је битно напоменути, предвиђа као изузетак од ових одредби ситуацију у којој се јединке ових врста користе као службени пси⁸.

4 У том смислу врло је битно разликовати БС регулативу од „Dangerous dog“ регулативе, јер прва намеће одређена ограничења за све јединке које припадају одређеној раси паса само због припадности тој раси, док друга оглашава за потенцијално опасне, опасне или насилне псе оне конкретне јединке према њиховом учешћу у конкретним нападима (Bredley, 2014: 14; Радуловић, 2017: 122–124).

5 Правилник о начину држања паса који могу представљати опасност по околину (у даљем тексту Правилник о опасним псима), *Сл. гласник РС*, бр. 65/2010.

6 Чл. 2, ст. 1, т. 5 Правилника о опасним псима.

7 Чл. 2, ст. 1, т. 6 Правилника о опасним псима.

8 Чл. 2, ст. 1 Правилника о опасним псима.

Међу љубитељима паса, начелно, влада погрешно мишљење да је удомљавање, узгој, куповина и држање јединки ових врста забрањено. Недоумица коју с тим у вези морамо да разрешимо одмах је да, иако Правилник о опасним псима представља случај *breed-specific* регулативе, он не спада у ред најстрожих прописа те врсте. Он, наиме, не забрањује ове врсте ни на који начин. Није забрањена куповина нити удомљавање. Није забрањен узгој, нити је забрањено држање јединки ових раса паса. Нарочито је битно нагласити да се овим Правилником нипошто не даје „зелено светло“ за лишавање живота јединки само због припадности одређеној раси, изузев уколико је реч о јединкама које након провере социјализације нису постигле задовољавајућу оцену, то јест ако након спроведене обуке и даље престављају опасност по друге људе и животиње⁹. Свакако, то је могуће учинити – иако лишавање живота јединке и њена добробит тешко да се могу означити комплементарним појмовима – искључиво у складу с прописима којима је установљена добробит животиња као врхунски принцип¹⁰.

Који су онда моменти у Правилнику о опасним псима пресудни за његово сврставање у *breed-specific* регулативу? Већ смо поменули како *breed-specific* регулативу чине и прописи који не забрањују одређене расе паса, али који предвиђају одређена ограничења у погледу набавке, држања и/или узгоја јединки тих раса, а све у циљу превенирања настанка штете. Тако и Правилник о опасним псима предвиђа, у првом реду, да опасне псе могу изводити само пунолетна лица и то искључиво уз брњицу и на повоцу¹¹. Да власник опасног пса не сме уступити пса другом лицу на чување и привремени смештај, осим уколико је то ради лечења пса неопходно¹². Опасан пас мора да буде обезбеђен у простору са кључем из којег пас не може да побегне и који је обележен видљивим натписом „ОПАСАН ПАС“¹³. Затим, власник пса, заједно са псом, мора да прође обуку уз обавезну проверу степена социјализације пса¹⁴. Најзад, држање опасног пса није дозвољено лицима млађим од 18 година, нити пунолетним лицима која су претходно кажњавана или се против њих води поступак због казњених дела против живота и тела, јавног реда и мира, као и казњених дела злоупотребе опојних средстава, убијања и злостављања животиња, то јест других дела против добробити животиња¹⁵.

9 Чл. 8, ст. 3 Правилника о опасним псима.

10 Чл. 15, 16 и 17 Закона о добробити животиња.

11 Чл. 5 Правилника о опасним псима.

12 Чл. 6 Правилника о опасним псима.

13 Чл. 7 Правилника о опасним псима.

14 Чл. 8 Правилника о опасним псима.

15 Чл. 11 Правилника о опасним псима.

4. О потреби увођења *breed-specific* регулативе

У уводном делу рада поменули смо како искрено верујемо у то да је од формалног признања субјективитета животињама, ако посматрамо проблем из перспективе остваривања идеје о њиховој добробити, далеко битније правилно поставити сет обавеза друштва према животињама, пре свега лица која су преузела бригу о одређеним јединкама према тим јединкама. Покушаји да се овај сет обавеза уобличи и нормира су бројни, а ваља рећи да је огроман део њих био и успешан (Stanišić, 2014: 83), те да је у огромној мери допринео превенцији настанка штете као врховном идеалу одштетног права¹⁶.

Међутим, иако је сасвим јасно да није могуће изградити савршен систем правних регула којима би на најбољи начин били регулисани сви многобројни случајеви настанка штете деловањем животиње (Stanišić, 2014: 83), па чак ни само конкретне врсте, немогуће је не осврнути се критички на Правилник о опасним псима из више разлога од којих ће тек неки – теоријскоправни конкретно – бити презентовани у овом раду. И заиста, за поменути Правилник о опасним псима никако се не би могло рећи да представља један од успешних покушаја уобличења сета обавеза човека према животињи – у нашем случају псу – нити имаоца животиње према друштву, а разлог је лако уочљив.

Наиме, норме Правилника о опасним псима привукле су пажњу јавности непосредно након ступања на снагу. Поступак доношења и поједина контроверзна решења изнедрила су и захтев за оцену законитости овог акта. Конкретно, предмет оцене у овом случају била је законитост овлашћења за доношење овог акта, као и законитост једног од чланова овог акта – члана 8, у делу који се односи на могућност лишења живота животиње која, након провере степена социјализације, није постигла одговарајући резултат и која самим тим представља опасност за људе и друге животиње.

16 Одличан пример у том смислу је строга регулатива која се односи на путовање са псима као љубимцима. Највећи број земаља инсистира на томе да се, по уласку пса у земљу, нарочито уколико је претходно боравио на некој „егзотичној дестинацији“, приложи одговарајућа документација са доказима о чиповању и спроведеној вакцинацији, затим да пас проведе тачно одређено време у карантину, да се на њему обаве ветеринарске претраге и слично. На овај се начин елиминише читав низ опасности по самог пса који имигрира, али и по псе, па чак и друге животиње и људе који се налазе на територији земље која је у питању (Радуловић, 2017: 121–122).

Уставни суд разрешио је недоумице које су у вези Правилника о опасним псима постојале. Својим решењем¹⁷ Уставни суд Србије констатовао је, то јест потврдио, најпре законитост овлашћења министра за доношење овог акта, а затим и законитост решења презентованог у члану 8 Правилника о опасним псима, дакле, одлуком Уставног суда наставио је свој „правни живот“ као део нашег позитивноправног поретка до дана предаје овог рада. Ипак, иако је место овог правног акта у нашем правном поретку чак двоструко потврђено поменутом одлуком и иако се с понуђеним образложењем чак можемо и сложити, нама се и даље не чини да је потреба за постојањем оваквог прописа дефинитивно потврђена. На шта тачно мислимо?

Наиме, ми стојимо на становишту да потребу за постојањем овог акта није неопходно испитивати са становишта законитости која, узгред, по нама није ни упитна. Корисност овог акта и његову улогу, будући да је примарни циљ овог акта превенција настанка штете, треба испитивати са становишта одштетног права и правнополитичке логике својствене управо овој грани права. Ипак, потребу да се Правилник о опасним псима „пропусти кроз сито“ одштетног права можемо додатно аргументовати.

Противправним понашањем у грађанском праву сматра се свако понашање које је супротно било којој правној или неправној норми усмереној на превенцију настанка штете. Норме Правилника о опасним псима, верујемо да то не би смело да буде спорно, за један од циљева имају и спречавање настанка штете деловањем паса. Произлази даље, понашање супротно одредбама Правилника услед којег се као последица јави штета, противправно је са становишта одштетног права. Дакле, произлази да норме Правилника о опасним псима представљају део сложеног система одштетног права.

У савременом одштетном праву кривица је успела да задржи статус примарног основа одговорности. Ипак, временом, као последица свеопштег развоја науке, технике, али и следственог интензивирања производње која се ослања на ствари и поступке од којих прети неуобичајено велика опасност настанка штете, важећи систем грађанскоправне одговорности морао је бити унеколико ревидиран. Сложен процес ишао је у правцу постепеног потискивања кривице као основа одговорности, те њене објективизације. Прецизније, историјскиправно посматрано, кривица је најпре стављена у објективне оквире стандардизованог понашања, затим је на велика врата ступила претпоставка кривице као најзначајнији корак

17 Решење Уставног суда Србије, У бр. 1449/10 од 30. 05. 2013 Retrieved 15. January 2018, from <https://propisi.net/>.

ка увођењу онога што данас посматрамо као објективну одговорност, то јест одговорност независну од кривице.

Наше позитивно законодавство у потпуности је испратило постојећу тенденцију поштравања грађанске одговорности, па је тако у позитивноправна решења имплементирана и идеја о одговорности која не зависи од кривице. Потоњи принцип – принцип објективне одговорности, формулисан је у облику одговорности за штету која настаје употребом опасне ствари или вршењем опасне делатности¹⁸.

Увођењем поменутих одредби у наше позитивно право, прихваћена је такозвана теорија ризика која је профилисана на преласку из деветнаестог у двадесети век (Andrejević, 1964: 85). За разлику од теорије кривице према којој се за штету одговарало искључиво уколико се деловање животиње могло имаоцу приписати у кривицу, теорији ризика омогућава заснивање одговорности за насталу штету чак и када нема кривице код лица које је вршило надзор над животињом, само због тога што је држањем животиње створен повећани ризик настанка штете који је конкретном приликом и био реализован. На тај начин могућност успешног истицања захтева за надокнаду штете је повећана, односно смањена је могућност да се терет штете свали на самог оштећеног. Прецизније – то се радо истиче у свим излагањима о објективној одговорности – оно што је раније био изузетак – грађанска одговорност, сада је постала правило, док је неодговорност тек ретки изузетак чије установљење захтева доказивање постојања неке од околности која искључује објективну одговорност (Andrejević, 1964: 85).

Тако, постепено, долазимо до везе између Правилника о опасним псима и одштетног права. Наиме, појам опасне ствари, који је у фокусу нашег рада, иако је било и места и потребе да се крене другим путем, у нашем позитивном праву није одређен. Важећим прописима – иако се законодавац одлучио за увођење правног стандарда уместо алтернативе у облику система *numerus clausus* – није понуђена чак ни општа дефиниција појма опасне ствари. У недостатку дефиниције или листе опасних ствари, бланкетну норму која се односи на опасне ствари у сваком конкретном случају попуњаваће суд, свакако уз ослонац на сазнања правне теорије.

Резултат синтезе правнотеоријских промишљања и праксе домаћих судова води ка закључку да није свака ствар опасна. Иако су све ствари на неки начин опасне, у смислу да постоји, макар и апстрактна могућност настанка штете, у смислу грађанскоправних прописа опасним сматрају се

18 Чл. 173–179, Закон о облигационим односима – 300 РС, *Службени лист СФРЈ*, бр. 29/78, 39/85, 45/89 – одлука УСЈ и 57/89, *Сл. лист СРЈ*, бр. 31/93 и *Сл. лист СЦГ*, бр. 1/2003 – Уставна повеља, одсек В.

само оне ствари од којих прети повећана опасност настанка штете. Нешто прецизније, под појам опасне ствари подводе се све оне ствари које због свог положаја, својстава, особеног начина употребе, непредвидиве природе или, нешто ређе, због самог постојања, стварају неуобичајено велики ризик настанка штете на правнозаштићеним добрима.

Надовежимо се на претходну констатацију. Барем за сада, готово недвосмислено је заузет став да у ред опасних ствари спадају све живе животиње без изузетка¹⁹, дакле и пси. И заиста, животиња као ствар има могућност самосталног кретања и реаговања која нису увек и безусловно у контроли имаоца (Andrejević, 1964: 86). Произлази даље да је понашање животиње, математичким жаргоном речено, непозната која се не може у свакој прилици упознати, спречити или предвидети (Andrejević, 1964: 86). Ако томе додамо и да је у нашој правној теорији поодавно профилисано становиште да никакав посебан (грађанско)правни значај нема разматрање да ли је животиња у питању по својој природи склонија да чини штету, то јест да ли је она *in abstracto* или *in concreto* афирмисана као штеточина (Andrejević, 1964: 86), није тешко назрети на чему темељимо став о томе да је Правилник о опасним псима непотребан у нашем праву.

Наиме, уколико су живе животиње, без изузетка, оглашене опасним стварима, то даље значи да је *сваки пас, без обзира којој раси конкретна јединка припада* [нагласио аутор], заправо, опасна ствар. Следи даље, ако доведемо у везу релације „животиња = опасна ствар“ и „пас = животиња“, произлази да је тачна тврдња „пас = опасна ствар“ (Радуловић, 2017: 126). Пас је, дакле, увек опасна ствар, што, даље, имплицира јасно да је синтагма „опасан пас“, најблаже речено, својеврсни правни плеоназам (Радуловић, 2017: 126).

Пас је свакако опасна ствар. С тим у вези, осим уколико нарочите околности не оправдавају другачији третман у конкретној ситуацији²⁰, о томе нема недоумица нити у правној теорији нити у судској пракси²¹. Нема ни сврхе ни потребе – говоримо искључиво са становишта грађанског права – уз именицу пас додавати одредницу опасан. Ово из разлога што одредница „опасан“ која прати припадност јединке одређеној раси паса не мења баш

19 Постоји могућност и значајно другачијег тумачења које се ослања на примену предатног права, конкретно Српског грађанског законика из 1844. (Марјански, Поткоњак, 2015: 1198–1999).

20 Пресуда Окружног суда у Ваљеву, Гж бр. 170/06 од 27. 01. 2006 Retrieved 21. May 2018, from <https://propisi.net/>.

21 Пресуда Окружног суда у Новом Саду, Гж бр. 3545/05 од 17. 11. 2005; Пресуда Окружног суда у Ваљеву, Гж бр. 17/05 од 14. 01. 2005 Retrieved 14. January 2018, from <https://propisi.net/>.

ништа у погледу одговорности за штету власника, то јест имаоца тог пса уколико је пас својим деловањем штету проузроковао.

Прецизније, то што је одређена јединка пса означена као опасна према Правилнику о опасним псима због припадности одређеној раси не значи да ће ималац те конкретне јединке, уколико она својим деловањем проузрокује штету, одговарати по некаквим посебним правилима. Ималац, мада у судској пракси се (потенцијално правилније) говори о лицима која су била дужна да пса надгледају²², неће одговарати по било каквим посебним правилима чак ни онда када строги захтеви Правилника о опасним псима нису испоштовани. Он ће, као и ималац било које друге јединке пса која штету проузрокује, за насталу штету одговарати према општим правилима о објективној одговорности, то јест због реализације ризика који је држањем животиње створен. Са или без означавања јединке за опасну због припадности одређеној раси, за штету коју та јединка проузрокује ималац неће одговарати једино уколико постоји неки од момената који према слову Закона о облигационим односима искључује објективну одговорност²³.

Ситуација није другачија ни из перспективе оштећеног. Његов положај се не мења због тога што му је штету нанео пас који је Правилником о опасним псима оглашен за опасан. Напротив, његов положај је исти као и оштећеног коме је штету проузроковао пас који се сходно одредбама Правилника не би сматрао опасним. Наиме, ради успешног истицања одштетног захтева, у парничном поступку оштећени треба да докаже једино да је штета настала у вези са деловањем конкретног пса, будући да се постојање узрочне везе у овом случају – као и у осталим случајевима проузроковања штете у којима је опасна ствар учествовала – презумпирала²⁴. Уколико са доказом успе и суд нађе истакнути захтев за основан, оштећени ће, у складу с принципом потпуне надокнаде, бити доведен у материјалну ситуацију у којој би био да штетне радње или пропуштања није било, односно њему ће бити надокнађена и стварна штета и измакла добит²⁵.

Правила која ће се примењивати у оба случаја – и када је штету нанео пас који је означен као опасан и када је штету нанео пас који као такав није означен Правилником о опасним псима – су идентична и из перспективе оштећеног и имаоца пса који је својим деловањем нанео штету. Дакле,

22 Пресуда Окружног суда у Београду, Гж бр. 1027/04 од 29. 04. 2004 Retrieved 15. January 2018, from <https://propisi.net/>.

23 Чл. 177 Закона о облигационим односима.

24 Чл. 173 Закона о облигационим односима.

25 Чл. 190, у вези са чл. 189, ст. 1 Закона о облигационим односима.

синтагма опасан пас, уколико прихватимо превентивну улогу Правилника о опасним псима, нема никакву правну тежину са становишта грађанског права. Она, у том смислу, заиста, представља правни плеоназам. Истини за вољу, решења Правилника имају тежину са становишта прекршајног и кривичног права, али се, и поред тога, морала конструисати другачија терминологија како се са становишта одштетног права не би стварала непотребна конфузија. Такође, опет истини за вољу, решења Правилника о опасним псима представљају занимљиво опредељење *de lege ferenda*. Ово из разлога што оно можда потврђује уочену тенденцију поштравања објективне одговорности у виду њеног степеновања или објективизације (Радуловић, 2018: 409–422). Ипак, за сада, дакле *de lege lata*, категорија опасан пас је потпуно непотребна.

5. Уместо закључка

Увођење регулативе која непосредно промовише другачији правни статус јединке која припада тачно одређеној раси паса, а посредно и лица које је преузело на себе старање о тој јединки, нажалост, у нашој правној јавности прошло је готово незапажено. С друге стране, регуле ове врсте, нарочито из перспективе грађанског права у којем је кроз њих отворено много суштинских питања, спадају у ред особито интересантних. Управо зато, уз неопходну дозу истраживачке скромности, рад и истраживање које му је претходило конципирали смо тако да кроз презентацију ставова аутора иницирају расправу поводом ове групе норми. У складу с тим, овај део рада нисмо назвали „закључцима“, како је то и уобичајено – за њих је, чини се, још увек прерано. Уместо тога, овај део рада означили смо као део у којем ћемо, кроз сумирање потенцијално различитих домета *breed-specific* норми, понудити материјал за нове радове у овој области.

Наиме, скуп норми које смо у процесу изградње категоријално-појмовне апаратуре означили као *breed-specific регулатива* може се посматрати на један од два начина – као правни плеоназам или као покушај објективизације, то јест степеновања објективне одговорности. Указали смо на моменте због којих предметни скуп норми може бити посматран на другоописани начин – као новина која се уклапа у раније уочену тенденцију поштравања одговорности за проузроковану штету. Такође, у ранијим радовима (Радуловић, 2018: 409–422), указали смо и на то да настављање поменути тенденције у виду поштравања објективне одговорности није сасвим неуобичајена појава у модерном праву.

Ипак, без обзира на то што претендујемо да објективно представимо аргументе и *pro*, а не само *contra* ове регулативе, а да вагање између

аргумената оставимо наредним истраживањима, чини се да аргументи против претежу. Наиме, иако има индиција да ова појава није самоникла у нашем праву, нама се пре чини како је она, не резултат креативног настављања тенденције поштравања одговорности, већ сувишна појава у нашем правном систему.

Више је разлога због којих имамо такав утисак. Ипак, у мору правно-политичких разлога који ће бити презентовани у неком од наредних радова, преовлађују строго правни и то они који се тичу правног положаја оштећеног и правног положаја имаоца животиње у случајевима када је ризик настанка штете заиста и реализован. Наиме, будући да се правни положај нити оштећеног нити имаоца животиње неће погоршати нити побољшати уколико је штету узроковала јединка која је Правилником о опасним псима означена као опасна (у односу на ситуацију у којој штету није проузроковала таква јединка), ствар је сасвим јасна, конструкција о „опасном псу“, тим пре јер су све живе животиње опасне ствари, представља правни плеоназам.

Литература/References

- Andrejević, M. (1964). Osnov odgovornosti za štetu koju prouzrokuje životinja. *Zbornik radova Pravno-ekonomskog fakulteta u Nišu*. 3. 71–92.
- Abrodo, A. (2010). Breed-specific Legislation, Barking up the Wrong Tree. *Fresh writing*. 10. 49–56.
- Bentham, J. (1823). *An Introduction to the Principles of Morals and Legislation*. Oxford: Clarendon Press.
- Bredley, J. (2014). *Dog bites: problems and solutions*. Ann Arbor: Animals and Society Institute.
- Delise, K. (2007). *The Pit Bull Placebo: The Media, Myths and Politics of Canine Aggression*. USA: Anubis Publishing.
- Kaluđerović, Ž. (2009). Биоетички приступ животињама. *Socijalna ekologija*. 18(3-4). 311–322.
- Kaufman, A. (1998). *Pravo i razumevanje prava (prev. Basta, N. D.)*. Beograd: Gutenbergova galaksija.
- Марјански, В., Поткоњак, А. (2015). Ране настале уједом паса и мачака – епидемиолошке карактеристике, форензичко испитивање и грађанскоправна одговорност. *Зборник радова Правног факултета – Нови Сад*. 49(3). 1191–1204.

Радуловић, С. (2018). Особености у универзалној тенденцији поштравања грађанскоправне одговорности. *Зборник радова „Универзално и особено у праву“*. Том II. 409–422.

Радуловић, С. (2017). Dog-specific регулатива као део одштетног права. *Зборник радова Правног факултета Универзитета у Приштини. Годишњи зборник*. 119–131.

Ristivojević, B., Bugarski, T. (2014). Krivično delo ‘ubijanje i mučenje životinja’ iz člana 269 KZ RS u svetlu zakona o dobrobiti životinja. *Nauka, bezbednost, policija*. 1. 1–19.

Stanišić, S. (2014). Pravna priroda građanske odgovornosti za štetu od životinja. *Godišnjak fakulteta pravnih nauka*. 4(4). 83–94.

Schiavone, A. L. (2015). Barkung up the Wrong Tree: Regulating Fear, not Risk. *Animal law*. 22(1). 9–35.

Цветић, Р. (2014). Одрживи развој и еколошка штета. *Зборник радова Правног факултета у Нишу*. 68. 291–302.

Srdan Radulović, LL.D.

Assistant Professor

Law Faculty, University of Priština temporarily settled in Kosovska Mitrovica

(UN)NECESSARY IMPLEMENTATION OF BREED-SPECIFIC LEGISLATION

Summary

Damage that comes as a result of an animal's activity, and consequently number of issues regardless liability for damage that is caused by an animal, do not stop occupying and intriguing legal theory for centuries. These questions, but also the answers that have been offered so far, are especially interesting when they are analyzed in context of actions of men's best friend – a dog.

Among other activities directed toward preventing damages caused by dogs, although we believe that educational ones should have priority, attention should also be directed to legislative activities. Namely, there is a need to analyze state authority's activities related to implementation of so called breed-specific and dog-specific legislation. Both types of regulations are part of Serbian legal system as well. Being so, in this paper we will share our thoughts on the first-mentioned group of rules based on previously conducted both theoretical and empirical research.

Keywords: *Breed-specific regulation, Dog-specific regulation, Damage causing, Strict liability, Prevention of damage.*